

FIGYELŐ

SIBA BALÁZS

A magyarországi egyházak mozgástere a gazdasági szférában

Az egyház önértelmezését tekintve elsőrendűen szakrális intézmény, de mint a társadalmi élet egyre inkább megkerülhetetlen szereplőjének, vannak olyan kötelezettségei, jogai és céljai, melyek a profán világhoz kapcsolják. A *Confessio* előző számában megjelent *Az egyházak jogi és gazdasági helyzete Magyarországon és az Európai Unióban* című cikk folytatásaként kísérletet teszek arra, hogy egyházi emberként megvizsgáljam azokat a kereteket és lehetőségeket, melyeket a Magyar Állam és az Európai Unió biztosít a hazai egyházak gazdasági tevékenységeihez.

1. *Gazdasági kedvezmények az egyházak számára*

Az 1990-es évek egyházpolitikájának mára már kialakult egyfajta kritikus szemlélete, amely elismeri, hogy az állam sok mindent tett az egyházak társadalmi megerősödéséért, de ez mégsem jelenti azt, hogy hozzásegítette volna az egyházakat, hogy teljes jogú közszereplőivé váljanak a hazai életnek. Például az egyházak számos közfeladatot ellátó intézményt kaptak vissza (úgynevezett „táblacserés” iskolák, szociális intézmények stb.), melyek fenntartása az egyházak költségvetésének mára legalább a felét teszik ki, de nem kaptak vissza olyan ingatlanokat, amelyek eredetileg gazdasági profitorientált célokat szolgáltak, s így ma ezeknek bevételét saját missziói céljaiknak megfelelően költhetnék el. A kialakult támogatási rendszer az egyházakat az állami támogatástól való függés helyzetébe hozta.¹ Eszerint az állam egyházpolitikája rövid- és középtávon az egyházak mozgásterét egy bizonyos szintig segíti, de azon túl gátolja. Persze a kialakult helyzethez az egyházak is hozzájárultak, hiszen a 1990-es évek elején olyan lehetőségekkel és kihívásokkal találták szemben magukat, melyekre egyáltalán nem voltak felkészülve,² és a közszférában úgy tűnt, hogy erejükön felül vállaltak át állami feladatokat.³

Mielőtt rátérnénk az egyházi vállalkozásokra, nézzük meg tételesen, milyen kedvezményekkel látja el a Magyar Állam az egyházakat, s melyek azok a tevékenységek, amelyek egyházi gazdasági tevékenységnek minősülnek a magyar szabályozás szerint.

1.1. *Az egyházi adókedvezmények köre*

Adókedvezmények⁴

Az adókedvezményekkel tulajdonképpen az állam az egyházak közérdekű költségeit ismeri el, az adókedvezmények fajtái a következők:

a. Helyi adó:

Egyházi jogi személyek teljesen mentesek a helyi adók kötelezettségeinek megfizetése alól.

b. Személyi jövedelemadó:

„Az egyházi személynek az egyházi szertartásért és az egyházi szolgáltatásért a magánszemély által adott vagyoni érték; e rendelkezés alkalmazásában egyházi személy az is, aki az egyház részére végzett egyházi feladatainak ellátásáért az adott egyháztól rendszeres havi díjazásban részesül.”⁵ Természetbeni juttatásként adómentes az egyház belső

törvényeiben meghatározott kötelezettségvállalásából adódó juttatás, ellátás, ingyenes üdülés, pénzbeli vagy természetbeni juttatás. Az Apostoli Szentszék által kötött megállapodás értelmében az egyházat és egyházi személyeket megilletnek bizonyos kedvezmények mind a személyi jövedelemadó, mind a társasági adó terén.

c. Az általános forgalmi adó

Az Állami Pénzügyi Ellenőrző Hivatalnak diszkrecionális joga van az ÁFA-visszatérítések megítélésére, amikor az egyházak ezt a közcélokat szolgáló vásárlásaik esetén kérik.⁶ Ezzel a lehetőséggel akkor élhet az adóhatóság, hogyha az adóalany sem szabályzata, sem pedig tevékenysége alapján nem törekszik profit elérésére. A gyakorlatban azért nehéz ezzel a lehetőséggel élni, mert csak olyan szervezetek számára engedélyezhető ez a visszatérítés, melyek sem vezetője, sem személyzete nem kap ellenszolgáltatást, sem költségtérítést munkájáért. Az Orbán-kormány alatt nagy vitát kavart a történelmi egyházak számára történő ÁFA-visszatérítés kérdése.

d. Társasági adó

A társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény megállapítja, hogy az egyház vállalkozási tevékenységéből származó nyereségének azzal a részével csökkentheti az adó alapját, amelyet a „*kulturális, nevelési, oktatási, felsőoktatási, szociális, egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi, sport, tudományos és műemlékvédelmi tevékenység, továbbá a hitéleti célú ingatlanfenntartás bevétel meghaladó költsége, ráfordítása fedezetére használ fel.*”⁷

e. Adományok

Az állami egyházjog biztosítja az egyházak számára azt a lehetőséget, hogy saját szabályzataikban meghatározott módon külön engedély nélkül gyűjtsenek adományokat, egyéb hozzájárulásokat, illetve szolgáltatásaikért díjakat fogadjanak el. Magánszemélyek levonhatják adóalapjukból az egyházi célra szóló adományaik összegét, hogyha alapítvány javára, vagy közérdekű feladatra történt az adománytétel.⁸

1.2. A közhasznú és a gazdasági tevékenység köre

Vállalkozói tevékenység⁹

A Lelkiismereti törvény értelmében az egyházi jogi személyek vállalkozói tevékenységet is folytathatnak, gazdasági társaságot, vállalatot hozhatnak létre. Nem minősül azonban vállalkozásnak az egyház sajátos hivatásával szorosan összefüggő gazdasági tevékenység. Tehát olyan intézmények fenntartása, melyek kulturális, nevelési, oktatási, szociális, egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi célokat szolgálnak, illetve ide tartozik még a hitélethez szükséges kiadványok, kegytárgyak előállítása és értékesítése is. Valamint nem minősül vállalkozásnak a temető fenntartása sem, továbbá az államtól vagy önkormányzattól átvállalt közfeladat ellátása során létrehozott termék, tankönyv, kiadvány, jegyzet, tanulmány előállítása, értékesítése, továbbá a közfeladatot ellátó egyházi intézmény alkalmazottainak étkezését is biztosító épület bérbeadása vendéglátó ipari vállalkozás részére üzemeltetés céljából.¹⁰

Az eddig felsoroltak nem minősülnek vállalkozási tevékenységnek, a következők pedig nem minősülnek vállalkozási bevételnek: a közcélokat ellátó egyházi intézmény által végzett szolgáltatás ellenértéke, díja, térítése, ehhez a tevékenységhez kapcsolódó kártalanítás, kötbér, bírság, adó visszatérítés illetve a visszatérítési kötelezettség nélkül kapott támogatás vagy juttatás.

Az ilyen gazdasági tevékenységek az egyház számára teljesen adómentesek. Az egyéb, a törvény hatálya alá nem tartozó profitorientált vállalkozói tevékenység adóköte-

les, bár ezeket is megilletik bizonyos kedvezmények, mint például vám- és illeték-kedvezmények.

2. A „vállalkozó egyház” képe

A vállalkozó egyház képe sohasem létezett a teológia történetében, mégis úgy gondolom, hogy ez a szókapcsolat kifejez valamit abból a vízióból, amely felé a látható egyháznak haladni lehet, részben azért, hogy autonómiáját megőrizze, részben pedig, hogy missziói törekvéseinek anyagi forrásokat biztosítson. Természetesen az egyház nem lehet gazdasági érdekek által vezérelt közösség, de mint (részben) e jelenvaló világban élő szervezet, vannak a gazdaságba bekapcsolódó tevékenységei.

A középkorig nem volt kérdés az egyház gazdasági szerepe a társadalomban, hiszen mindenütt jelen volt a napi életben, egészen az emberek világképének formálásáig. Az akkori társadalom legalapvetőbb ellentétét a transzcendens és az immanens (Isten és az általa teremtett világ) alkotta. A hangsúly a transzcendensen volt. A teremtés egésze Istennek és a világra vonatkozó tervének volt alárendelve. Az Istent képviselő intézmények és az egyház tisztviselői alapvető tekintéllyel rendelkeztek. A társadalom – s ez állt az oktatásra, a politikára és a gazdaságra is – minden területében az egyház által megjelenített isteni tervnek volt alárendelve.¹¹

A vállalkozói tevékenységet – hogyha az egyéni haszonszerzésre szolgált: pénzváltás, kereskedelem – a keresztyén gazdaságetika sokáig helytelenítette. Ezen a reformáció első hulláma sem változtatott. Luther elítélte azt a mentalitást – amely az egyházban is elharapózott: bűnbocsátó cédulák árusítása –, hogy a szolidaritás elé került a haszonszerzés.¹² Max Weber szerint Kálvin volt az előhírnöke a középkori társadalommal való szakításnak. Kálvin már elfogadhatónak tartotta az egyéni haszonszerzést, nyereséget, mérsékelt kamatszedést és tőkefelhalmozást is. Ezt követően a személyes gazdagodás többé már nem számított bűnnek, hanem sokkal inkább Isten kiválasztásának, és kegyelmének a jele lett. Bár a kálvini tradíciót sokan az eredeti tőkefelhalmozás, kapitalizmus teológiai megalapozásának tekintik, eredetileg ez a gazdaságetika sem ment túl azon az elven, ami szerint a vállalkozás, gazdagodás is Isten dicsőségére kell, hogy szolgáljon s nem alkalmazhat a vallással összeegyeztethetetlen eszközöket.¹³

Mára az állam és egyház szétvált, s a teológia és gazdaságtan régóta külön utakon jár, s ez meg is látszik korunk egyházi szemléletén. Egyszerű gyülekezeti tagok és az egyház elöljáróinak többsége is meghúz egyfajta évszázados határvonalat a keresztyénség és a gazdasági élet között. Ahogy sokan hangoztatják: „az egyház ne politizáljon”, ugyanúgy sokakban él az a nézet, hogy az egyházaktól idegen a menedzser-szemlélet, a hit és a pénz világa közötti kapcsolat lehetősége elutasított.

S ez viszont is igaz azokra a közgazdászokra, akik munkásságukat a gazdaságtechnikára korlátozzák. Akik az erkölcsi kérdéseket mellőzik, nehezen tudják elképzelni, hogy mi közik lehet a teológusoknak és az egyháznak a közgazdaságtanhoz.

Megfigyelhető, hogy a már megvalósult egyházi vállalkozások bár a gazdasági élet szereplői kívánnak lenni, mégis hűek maradnak teológiai örökségükhöz. Általában ezek a vállalkozások azért jönnek létre, hogy az egyház karitatív tevékenységét segítsék. Alapítványok támogatása, szociális otthonok kiadásainak fedezése, munkahelyteremtés, társadalom peremére szorult emberek felemelése stb. Az egyik legátfogóbb katolikus-keresztyén gazdasági szakkönyv írója, Heinrich Petsch, az egyház tanítását a szolidarizmus

rendszereként jellemzi: „*A szolidarizmus általános értelemben egy olyan szociális rendszer, amely mind az egyes emberek egymás közötti, mind a család és állam természetes közösségeinek tagjai közötti szolidáris kapcsolatot megfelelően, azaz a mindenkori közösség lényege szerint érvényre juttatja. A szolidarizmus rendszerét olyan közösségi elvnek nevezhetjük, amely mentes a túlzásoktól, tiszteletben tartja mind az egyén, mind a társadalmi egész jogait, valamint a szabadságot és a társadalmi felelősséget is.*”¹⁴

Az egyház számára a nagy kihívást a gazdasági tevékenységnek a keresztény világszemlélettel való összekapcsolása jelenti. Ennek fényében a gazdaság sosem öncél, hanem az emberi szükségletek és a társadalom szolgálatának eszköze.¹⁵ Tehát az egyházi vállalkozásokra jellemző az a sajátság, hogy profitjukat nem a befektetők részesedésének növelésére, vagy tőkefelhalmozásra költik, hanem az egyház missziói feladatainak finanszírozására. Ez természetesen azt is jelenti, hogy ezek a cégek – mivel profitjuk rendszeresen lefölözésre kerül – sohasem lesznek hazánk gazdasági életének meghatározó szereplői, de létük annál inkább fontos lesz az egyház számára, annak jövője szempontjából.

„*Közös hajóban*” az Európai Unióval

3.1. Az Európai Unió céljai és pályázati rendszere

Az Európai Unió folyamatosan bővülő szerepköreit és kialakulóban lévő célrendszerét – gondolok itt az egységes Európai Alkotmány körüli vitákra – nem könnyű értelmezni, de vannak olyan tendenciák az Unióban, melyek kapcsolópontok lehetnek az egyházak számára is.

Az Európai Gazdasági Közösség 1975-ben megindította a regionális különbségeket kiegyenlítő fejlesztési programját, melyet előtte csak elvben képviselt.¹⁶ Azelőtt Európa országai bíztak abban, hogy a fejletlen térségek maguktól, vagy egy általános gazdasági fellendüléstől fogva be tudják hozni lemaradásukat. Azonban a nagy regionális gazdasági különbségek, s alapvető társadalmi feszültségek kevésbé tartós gazdasági fejlődéshez vezettek. A szociális kérdések fokozatosan előtérbe kerülése s az ezredfordulóra a gazdasági közösség képe kiegészült egy erőteljesen szociális Európa víziójának célrendszerével. Mára a gazdasági és szociális *agenda* kiemeli a gazdasági célok (új gazdasági dinamizmus kialakítása, kutatás-fejlesztés, közkiadások rendszerének reformja stb.) mellett egyes szociális jellegű célok prioritását, mint például a nyugdíjak versenyképességének biztosítása, a társadalmi kirekesztődés elleni harc, teljes foglalkoztatottság. Ez tükröződik az Európai Alkotmány szövegében is:¹⁷

„Az Unió célja a béke, az általa vallott értékek és népei jólétének előmozdítása.”

Az egységes piac, a szabad verseny mellett az Unió „a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget kínál polgárai számára”.

A fenntartható fejlődés, a tudományos és műszaki haladáson túl az Unió célul tűzi ki a szociális piacgazdaság megvalósítását, „előmozdítja a gazdasági, területi kohéziót, valamint a tagállamok közötti szolidaritást”.

„A világ többi részéhez fűződő kapcsolataiban az Unió érvényre juttatja értékeit és érdekeit.” Ebbe beletartozik a béke előmozdítása ugyanúgy, mint a szegénység felszámolása, az emberi jogok védelme, s különösen az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt alapelvek tiszteletben tartása.”

3.2. Az egyházi vállalkozások lehetőségei a Nemzeti Fejlesztési Terv tükrében

Az Európai Unió kohéziós politikájának fő célja, hogy határain belül a gazdasági és szociális együttműködést erősítse, illetve a kevésbé fejlett térségeket felzárkóztassa. A

Közösség tagjaként Magyarország jogosulttá válik az unió fejlesztési támogatásainak igénybevételére, melyeket a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap biztosítanak.

Az EU-csatlakozási tárgyalások keretében hazánk kidolgozott egy úgynevezett Európa Tervet, melynek gerincét a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) adja. Ennek lényege az, hogy Magyarországot képessé tegye a Közösségi-források felhasználására, egy erre alkalmas intézményrendszer (jogszabályok, a költségvetés szerkezetének reformja, új közbeszerzési törvény stb.) kiépítésének keretében. A magyar Nemzeti Fejlesztési Tervhez kapcsolt öt operatív program (OP) keretében 2004-től az uniós költségvetési ciklus végéig (2006) több mint 60 különböző pályázat indul a megszerezhető közel 800 milliárd forint értékű támogatás elnyerésére.¹⁸

Az Európai Unió céljait a helyi viszonyokra alkalmazva, az Operatív Programokban kidolgozott prioritásrendszer mentén írják ki a pályázatokat.

a) Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program célkitűzése egyrészt a mezőgazdaság modernizálásának és hatékonyabbá tételének megvalósítása, másrészt a termelési technológiák fejlesztése által. A tervzet további célja a vidék fejlesztése, jövedelemszerzési feltételek biztosítása a vidékiek számára, a vidéki infrastruktúra fejlesztése, a vidék kulturális örökségének megőrzése.

b) A Gazdasági Versenyképesség fejlesztése Operatív Program a gazdaság általános versenyképességének javítása innovációs tevékenységgel (tudásgazdagság) és technikai modernizáció (elektronikus gazdaság és információs társadalom) megvalósításával.

c) A Humánerőforrás fejlesztése Operatív Program célja a foglalkoztatás szintjének emelése, a munkanélküliség csökkentése, illetve a munkaerő versenyképességének javítása. A Program különös figyelmet szentel a hátrányos helyzetű csoportok képzésére, oktatására, a munkaerőpiacra való integrálódásuknak segítésére.

d) A Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program célul tűzi ki környezetvédelmi és közlekedés-infrastrukturális beruházások megvalósítását Magyarországon a Kohéziós Alapból történő fejlesztésekkel összhangban, a hátrányos helyzetű térségek telekommunikációs infrastruktúrájának javítását, illetve az egészségügy infrastrukturális fejlesztését.

e) A Regionális Operatív Program a régiók fejlesztésére koncentrál. Ebbe a körbe tartozik a turizmus támogatása, az integrált térség- és településfejlesztés, a régiók humán erőforrásainak kiaknázása és környezetgazdálkodásuk fejlesztése.

Az Európai Unió egyes célkitűzéseit és hazánk területfejlesztési politikájának stratégiai céljait részben az egyház is magáévá teheti. Az egyház minden olyan kezdeményezésben partner lehet, amely köthető a szolidaritás elvéhez vagy a közös érdekében áll.¹⁹ Ez jelentheti társadalmi csoportok felemelését (drogrehabilitáció, hátrányos helyzetűek megsegítése, oktatás, fogyatékos-, idősgondozás, vagy más karitatív tevékenység), természetvédelmet, régiók közötti együttműködést, vagy akár munkahelyek teremtését is. Ezek megvalósításához az egyház több olyan adottsággal bír, amivel egy világi civil szervezet sem. Az egyházak méretükénél fogva is elősegíthetik a régiók közti hatékony együttműködést, számtalan civil szervezettel és önkormányzattal ápolnak partneri kapcsolatot, ezen túl pedig az ország majd minden községében jelen vannak mint értékteremtő közösségek.

A számtalan pályázat, ami az egyházak, gyülekezetek, klerikusok előtt is nyitva áll, nagy lehetőség, de egyben nagy kihívás, mert az újonnan csatlakozó államokban még nem alakult ki egy olyan pályázati kultúra, amely megóv attól, hogy „mindentre pályázzunk, amit meg tu-

dunk indokolni”. Az Európai Unió céljai és a tapasztalat is az mutatja, hogy nem esetleges pályázatok megnyerése a lényeg, hanem egyfajta programszerű gondolkodás, amely közép és hosszú távon is biztosítja a fejlődést. Ha a hazai egyházak bölcs sáfár módjára kívánnak gazdálkodni az Európai Unió adta lehetőségekkel, akkor részben át kell venniük azt a szemléletet, melyeket a Közösség képvisel. Egy-két Uniós alapelv sajátos formában már régóta működik az egyházban, ilyen például a szubszidiaritás vagy a partnerség elve. Vannak viszont olyan elvek, követelmények – például az adicionalitás elve – melyeknek a kis egyházközösségek esetleg csak egy nagyobb egyháztest segítségével (pld.: pályázati önrész biztosítása) tudnak megfelelni, illetve a fenntartható fejlődés végett olyan szakemberekre van szükség, akik segítenek kidolgozni egy komplex stratégiát az egyházközösségek és vállalkozásaik számára.

JEGYZETEK

1 Például a Magyarországi Református Egyház központi költségvetése a rendszerváltás előtt évi 45 millió forint volt, a 2001. évi országos egyházi költségvetés viszont már 4,7 milliárd forint volt, amihez hozzájön a mintegy 1200 gyülekezet és 80 közoktatási és 30 szociális intézmény költségvetése, mely így 14–15 milliárd forintra rúg az adott évben. A hatalmasra nőtt költségvetés körülbelül 40%-át képes a Református Egyház saját bevételeiből finanszírozni, a többi állami forrásokból származik. „*Ami a Magyarországi Református Egyház jelenlegi gazdálkodása – finoman fogalmazva is – állami támogatás-függő.*” Bellai Zoltán: *Az MRE gazdasági életének súlypontjai*. In: *Théma* 2002. Különszám. 94. oldal – 2 Kocsev Miklós: *Az elmúlt tíz év a Dűnántúlon*. In: *Théma* 2001. 1. szám, 28–33. o. – 3 Dizseri Tamás: *Az egyházi intézmények jövője*. In: *Théma* 2000. 4. szám 72–75. o. – 4 Ácsné Molnár Judit: *Nonprofit törvény és a kedvezmények – Társadalmi szervezet, (köz)alapítvány, közhasznú társaság, egyház*. 2002. In: Non-profit könyvek. Budapest: Noviring Kft., 2002. – 5 Erdő Péter – Schanda Balázs: *Egyház és vallás a mai magyar jogban – a főbb jogszabályok szövegével, nemzetközi bibliográfiával*. Budapest: Szent István Társulat 1993. 71. o. – 6 1992. évi LXXIV. Törvény 71. § (6) – 7 1996. évi LXXXI. Törvény 9. § (5) – 8 Erdő Péter – Schanda Balázs: *Egyház és vallás a mai magyar jogban – a főbb jogszabályok szövegével, nemzetközi bibliográfiával*. 73. o. – 9 *ibid.*: 73. o. – 10 A 1997. évi CXXIV. Törvény leírja, hogy mi minősül közhasznú illetve vállalkozási tevékenységnek: (5) Az egyház, egyéb egyházi jogi személy a gazdasági-vállalkozási tevékenységnek nem minősülő tevékenysége támogatása érdekében részére visszafizetési kötelezettség nélkül adott támogatás, juttatás, térítés nélkül átadott eszköz vagy térítés nélkül nyújtott szolgáltatás alapján jogosult a (3) bekezdés szerinti igazolás kiadására. (6) A (2) bekezdés szerinti adomány (köz-célú adomány) összegét és annak felhasználásának adatait a személyes adatok védelmét biztosító jogszabályok, valamint a közérdeklődő adatok nyilvánosságának szabályai szerint bárki megtekintheti és arról saját költségére másolatot készíthet. (7) Az egyház esetében nem minősül gazdasági-vállalkozási tevékenységnek: a) hitéleti, nevelési-oktatási, kulturális, felsőoktatási, szociális és egészségügyi, sport-, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység, valamint az említett tevékenységek folytatása, b) üdülő hasznosítása egyházi személy részére történő szolgáltatásnyújtás révén, c) hitelrehozott eszköz, tárgyi eszköz és készlet értékesítése, d) egyházi célra használt ingatlan (ideértve annak tartozékait is) részleges hasznosítása, e) temető fenntartása, f) a kizárólag hitéleti, nevelési-oktatási, kulturális, felsőoktatási, szociális és egészségügyi, sport-, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet szolgáló immateriális jóság, tárgyi eszköz és készlet értékesítése (ideértve a munkaruha megterítését is), g) hitéleti, nevelési-oktatási, kulturális, felsőoktatási, szociális és egészségügyi, sport-, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet szolgáló eszköz nem nyereségyszerzési célú hasznosítása. (8) Az egyház önálló képviselői szervvel rendelkező, jogi személynek minősülő szervezeti egysége (a továbbiakban: egyházi intézmény) esetében nem minősül gazdasági-vállalkozási tevékenységnek a (7) bekezdés szerinti tevékenységek, vagy – választása szerint – a következő tevékenységek végzése: a) hitéleti, nevelési-oktatási, kulturális, felsőoktatási, szociális és egészségügyi, sport-, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység folytatása, és az ilyen tevékenységhez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatásnyújtás, b) az államtól vagy önkormányzattól átvállalt közfeladat ellátása során létrehozott termék, jegyzet tankönyv, kiadvány tanulmány előállítás és értékesítése, c) kulturális, nevelési-oktatási, felsőoktatási, szociális és egészségügyi, sport-, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet végző egyházi intézmény alkalmazottainak étkeztetését is biztosító épület bérbeadása vendéglátó-ipari vállalkozás részére üzemeltetés céljából, d) a kizárólag hitéleti, kulturális, nevelési-oktatási, felsőoktatási, szociális és egészségügyi, sport-, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet szolgáló immateriális jóság, tárgyi

eszköz és készlet értékesítése (ideértve a munkaruha megtérítését is), e) hitéleti, nevelési-oktatási, kulturális, felsőoktatási, szociális és egészségügyi, sport, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet szolgáló eszköz nem nyereségyszerzési célú hasznosítása. – 11 *Rossouw, Gedeon Josua: Gazdaságtudományok: hová tűntek a keresztyének? Vigília 62. Évfolyam 1997. március – 12* Picren, Hans-Jürgen: *Luthers Wirtsschaftsethik*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1997. 218. o. – 13 Weber, Max: *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*. Budapest: Franklin-Társulat, 1923. 57. o. – 14 Pecs, H. (1924): *Des wissenschaftlichen Sozialismus Irrgang und Ende*. 1. kötet, 432. o. In: Anzenbacher: *Keresztény társadalometika*. Budapest: Szent István Társulat Kiadó, 2001. 135. o. – 15 Babarczy Eszter: *Az Istenről eltalált ember – Németh Sándorral, a Hit Gyülekezete vezetőjével beszélget Babarczy Eszter*. In: Beszélő. 1998. 7–8. szám 445.o. – 16 Például a Tidmans-jelentés (1974. december, Párizsi-csúcs) a következőkben látta az EU stratégiai céljait: a) Egységes fellépés a külvilággal szemben. b) A tagállamok gazdasági konjunktúrájának, valamint a közös gazdasági és monetáris politika kölcsönös egymástól való függősége. c) A Közösség népei közötti szolidaritás és az egyenlőtlenségek csökkentésére tett regionális- és szociálpolitikai lépések. d) A népek jogainak védelmére és az életminőség javítására kifejtett tevékenységek. e) Megfelelő hatalommal felruházott, a cselekvéshez szükséges hatékonysággal bíró, demokratikus legitimációjával rendelkező intézmények létesítése a közös és átfogó politikai irányvonal kialakítására. f) Fokozatos, lépésről lépésre haladó megközelítés, ahol a nagyobb eséllyel bíró célkitűzések kapnak prioritást. In: *Európa 2010 – gyakorlati kézikönyv az Európai Unió jelenéről és jövőjéről*. Budapest: Euro Info Service, 2001. 8–11. o. – 17 Szerződéstervezet egy európai alkotmány létrehozásáról, amelyet 2003. június 13-án, illetve július 10-én az Európai Konvent konszenzussal fogadott el. Luxemburg, Európai Közösségek, 2004. 9–13. o. – 18 Forrás: www.nft.hu – 19 Szira Tamás: *Gazdaság – társadalom – politika*. Válogatott tanulmányok. Pécs: Jannus Pannonius Egyetemi Kiadó, 1997. 167. o.

SZÜCS FERENC

Európa és Magyarország jövője a keresztyénség

A kapott elemet háromféle módon is próbáltam értelmezni.

1. A valószínűtlenség iróniájaként. Lehet-e Európa jövőjét összekötni a keresztyénséggel, amikor a 2004. június 17-én és 18-án elfogadott Európai Unió Alkotmány még a múltjából is kihagyta? Nemcsak Isten nevét – sokak szerint ez nem is baj –, hanem magát a keresztyén gyökereket sem tartotta fontosnak megemlíteni. A preambulumban mindössze arra történik utalás, hogy Európa egyik hordozója a civilizációnak, amely kulturális, vallási és humanista hagyományokból jött létre. Aligha lehet vitás, hogy ezt a hármas forrásból eredő hagyományt a keresztyénség olvasztotta egygyé. E három: az Ótestamentum világ-, ember- és történelemszemlélete, a görög gondolkodás és tudomány eszméje, valamint a római jog és kommunikáció öröksége.

Ha a félelem okát keressük, akkor ez aligha található meg abban a statisztikában, hogy a több mint 450 milliós közösségben kb. 14,3 millió mozlím állampolgár, ill. 1,4 millió zsidó él, hiszen a történelmi tények említése nem hiszem, hogy a diszkrimináció érzetét keltene bárkiben is. Sokkal inkább a vallási semlegesség és a laicizált-szekularizált Európa ideálja áll az elutasítás mögött, amely a Francia Forradalom hagyományából ered, hiszen a keresztyén múltra hivatkozás könnyen szolgáltathat alapot ennek újjáélesztésére. Ugyanis a pápa programját Európa újra-evangelizálására a vallási restauráció rémképeként értelmezték sokan. A keresztyénség említése tehát ebben az Európa-konceptióban nyomasztó tényező lenne, ezért inkább hallgatni kell róla.

E háttér ismeretében a címet valószínűtlennek és legfeljebb kérdőjellel megfogalmazottnak kell tekinteni: csakugyan a keresztyénség lenne Európa jövője? Európa is így gondolja ezt, vagy csupán néhány százezer keresztyén szeretné?